

YURTDIŞINDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÜLKEMİZDE STAJ YAPMALARI DURUMUNDA SOSYAL GÜVENLİK UYGULAMALARI

1. STAJ VE STAJYER KAVRAMLARI İLE İŞLETMELERDE STAJ YAPILMASINA İLİŞKİN 3308 SAYILI KANUNDAKİ DÜZENLEMELER

Stajyer, bir meslek hakkında teorik bilgileri bulunan, bu bilgileri uygulama ile güçlendirmek amacıyla işyerine kabul edilen öğrencilerdir.

Teorik ve uygulamalı eğitimlerinin tamamını okullarında yapan öğrenciler, mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliőtirmek, iş hayatına uyum sağlamak, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmek amacıyla bu çalışmayı yapmaktadırlar.¹

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının r bendinde "Staj", Yükseköğretim Kurulunca, yükseköğretim kurumlarında verilmekte olan her düzeydeki alana özgü olarak belirlenen teorik ve uygulamalı dersler dışında, öğrencilerin öğretim programlarıyla kazandırılması öngörülen mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliőtirmeleri, sektörü tanımaları, iş hayatına uyumları, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmeleri amacıyla işletmede yaptıkları mesleki çalışma olarak tanımlanmıştır.

3308 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının d bendi uyarınca "Öğrenci", işletmelerde, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında örgün eğitim görenleri ifade etmektedir.

3308 sayılı Kanunun 18'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, On ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az olmamak üzere mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi, mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumu öğrencilerine staj ve tamamlayıcı eğitim yaptırır. Öğrenci sayısının tespitinde kesirler tam sayıya tamamlanır. Bu işletmeler mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumu öğrencilerine staj yaptırabilir.

3308 sayılı Kanunun 18'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca ise, mesleki eğitim kapsamına alınıp alınmadığına bakılmaksızın ondan az personel çalıştıran işletmeler de mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerine bu Kanunun ilgili hükümlerine göre beceri eğitimi, staj ve tamamlayıcı eğitim yaptırabilirler.

2. STAJA TABİ TUTULAN ÖĞRENCİLERİN 5510 SAYILI KANUNA GÖRE SİGORTALILIKLARI

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun;

4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi gereğince, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanların, ikinci fıkrasının (c) bendi gereğince müteakabiliyet esasına dayalı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyruğunda olanlar hariç olmak üzere, yabancı uyruklu kişilerden hizmet akdi ile çalışanların sigortalı sayılacağı,

¹ Eyrenci /Taşkent/Ulucan/ Baskan, İş Hukuku,10.Baskı, İstanbul 2020, sayfa 30)

5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile meslekî ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primi alınmakta olup, bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanacağı,

6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde, uluslararası sosyal güvenlik sözleşmeleri hükümleri saklı kalmak kaydıyla; yabancı bir ülkede kurulu herhangi bir kuruluş tarafından ve o kuruluş adına ve hesabına Türkiye'ye üç ayı geçmemek üzere bir iş için gönderilen ve yabancı ülkede sosyal sigortaya tabi olduğunu belgeleyen kişiler ile Türkiye'de kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan, yurt dışında ikamet eden ve o ülke sosyal güvenlik mevzuatına tabi olanların sigortalı sayılmayacağı,

87'nci maddesinin (e) bendinde; 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında meslekî ve teknik ortaöğretim ile yüksek öğrenim sırasında staja tabi tutulan öğrenciler için öğrenim gördükleri öğrenim kurumunun prim ödeme yükümlüsü olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde; 5510 sayılı Kanuna göre; mesleki ve teknik ortaöğretim ile yüksek öğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik orta öğrenim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır, bu kişiler de anılan Kanunun 4/1, a bendi uyarınca sigortalı sayılırlar.

İşverenlerin isteğe bağlı sigortalı olduğu iddiası ile bir eğitim kurumundan bağımsız olarak stajyer çalıştırması mümkün değildir.²

Ayrıca öğretide de ifade edildiği üzere, stajyerlik kapsamında bir sigortalılıktan söz edebilmek için stajyere eğitim programının bir parçası olan işlerin yaptırılması gerekir.³

3. YURTDIŞINDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYEDE STAJ YAPMALARI HALİNDE SOSYAL GÜVENLİK UYGULAMASI

Yurtdışında öğrenim gören öğrencilerin Türkiye'de staj yapmaları halinde sosyal güvenlik mevzuatı açısından sigortalılık nitelikleri aşağıdaki gibi olmalıdır.

5510 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi hükümleri, ülkemizde kurulu meslekî ve teknik ortaöğretim ile üniversitelerde okuyan öğrenciler (Türk vatandaşı olup olmadıkları bakılmaksızın) hakkında uygulandığından, yabancı ülkede kurulu okullarda okuyan öğrenciler (Türk vatandaşı olup olmadıkları bakılmaksızın) **hakkında staj hükümlerinin uygulanmasına imkan bulunmamakta, stajın süresi ise uygulamayı değiştirmemektedir.**

² Ali Güzel, Ali Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, Sosyal Güvenlik Hukuku, Yenilenmiş 19. Bası, Beta Yayınları, sayfa 130

³ A.g.e., sayfa 131

Bu durumdaki yabancı okullarda okuyan öğrenciler için 5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin (a) bendine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Bunların yabancı uyruklu olması durumunda da ülkemizde bulunan yabancı uyrukluların hizmet akdine tabi çalışması için uyulması gereken diğer mevzuat hükümlerinin de tatbik edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri stajyerlikten kaynaklanan sigortaları kapsamadığı için başvuru yapan öğrencilerin (Ülkemiz vatandaşı, çifte vatandaşı, yabancı uyruklu), buldukları ülke ile ülkemiz arasında uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi olsa dahi yukarıda açıklanan hükümleri değiştirmemektedir.

4. SONUÇ

Türk hukukunda, stajyer kavramı ve stajyerlerin çalıştırılma esasları 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda düzenlenmiştir. Stajyer kavramı, önce ortaöğretim öğrencileri ile sınırlı olarak, daha sonra yükseköğretim öğrencilerini de kapsayacak şekilde tanımlanmıştır.

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine göre ise; ülkemizde mesleki ve teknik ortaöğretim ile yüksek öğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik orta öğrenim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır, bu kişiler de 5510 sayılı Kanun'un 4/1, a bendi uyarınca sigortalı sayılırlar.

Son yıllarda yurtdışında öğrenim gören öğrencilerin de Türkiye'de staj yapmaya başlamaları ve bu öğrencilerin sosyal güvenlik mevzuatı açısından sigortalılık nitelikleri konusunda tereddüt olduğu anlaşılmıştır.

Yurtdışında okuyan gerek Türk vatandaşı gerek ise yabancı uyruklu öğrencilere sadece kısa vadeli sigorta kollarına tabi olarak ülkemizde staj yapma imkanı tanınmamaktadır. Bu durumdaki öğrencilerin ülkemizde staj yapmaları halinde tüm sigorta kollarına tabi olarak 5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin (a) bendine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Bu öğrencilerin yabancı uyruklu olması durumunda da ülkemizde bulunan yabancı uyrukluların hizmet akdine tabi çalışması için uyulması gereken diğer mevzuat hükümlerinin de tatbik edilmesi gerekmektedir.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU EKİBİ

